

DANSKE HUSDYRGENETISKE RESSOURCER

LYDIA H. SØRENSEN OG VIVI HUNNICKE NIELSEN (RED.)
DCA RAPPORT NR. 100 · JUNI 2017

AARHUS
UNIVERSITET
DCA - NATIONALT CENTER FOR FØDEVARER OG JORDBRUG

Danske husdyrgenetiske ressourcer

Supplerende oplysninger og præciseringer (oktober 2019)

I bestræbelsen på at rapporten lever op til Aarhus Universitetets retningslinjer for transparens og deklarering af eksternt samarbejde gives følgende supplerende oplysninger og præciseringer, som er udarbejdet i samarbejde mellem forsker(e) og AU/STs dekanat:

Rapporten er en opdatering af tidligere publikation (DCA Rapport Nr. 054). Rapportens tekst er opdateret af Vivi Hunnicke Nielsen på baggrund af den tidligere udgave (DCA Rapport Nr. 054) og er derefter sendt til gennemsyn hos fagpersoner (private og offentlige aktører), der har kommenteret på ordvalget. Nedenstående er listet navnene på fagpersonerne, deres tilhørsforhold/ansættelsesforhold og hvilke afsnit i rapporten, de har kommenteret på.

- Helle Dalsgaard fra Avlsforeningen Den Jydske Hest, om den Jydske Hest
- Helle Handll fra Frederiksborg Hesteavlsforening, om Frederiksborghesten
- Bent Hermansen fra Danmarks Racedueforening om Dansk Paryk, Svaber og Den gamle Danske Tumling
- Per Kryger fra AU om Den Brune Bi
- Hans Ranvig, tidl. lektor ved KVL og Niels Rasmussen fra Danmarks Fjerkræalverforening for Raceavl om Den Danske Gås, Den Danske And og Danske Landhøns
- Hans Ranvig, tidl. lektor ved KVL om Dansk Landfår, Hvidhovedet Marskfår og Dansk Landraceged
- Ena Sparre fra Knabstrupperforeningen for Danmark om Knabstrupperhesten
- Carl Åge Sørensen fra Danmarks Kaninavlerforening om Hvid Landkanin
- Morten Kargo Sørensen fra AU/SEGES om kvægracerne
- Flemming Valkær fra Landhønsringen Danske Landhøns om fjerkræ

Desuden har Landbrugsstyrelsen kommenteret på teksten om ”Dansk Landracesvin anno 1970”, afsnittet ”Sygdom” der omhandler halothangenet.

DANSKE HUSDYRGENETISKE RESSOURCER

DCA RAPPORT NR. 100 · JUNI 2017

AARHUS
UNIVERSITET

DCA - NATIONALT CENTER FOR FØDEVARER OG JORDBRUG

Lydia H. Sørensen og Vivi Hunnicke Nielsen (red.)

Aarhus Universitet
DCA - Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug
Blichers Allé 20
Postboks 50
8830 Tjele

DANSKE HUSDYRGENETISKE RESSOURCER

Serietitel	DCA rapport
Nr.:	100
Forfattere:	Lydia H. Sørensen og Vivi Hunnicke Nielsen (red.) Med bidrag fra Helle Dalsgaard, Helle Handll, Bent Hermansen, Per Kryger, Hans Ranvig, Niels Rasmussen, Ena Sparre, Carl Åge Sørensen, Morten Kargo Sørensen og Flemming Valkær. Rapporten er opdateret med data fra SEGES for kvæg, får og geder og fra Landbrugs- og Fiskeristyrelsen for svin. Avlsforeningerne har bidraget med data for de resterende racer.
Udgiver:	DCA - Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug, Blichers Allé 20, postboks 50, 8830 Tjele. Tlf. 8715 1248, e-mail: dca@au.dk, hjemmeside: www.dca.au.dk.
Fotos:	Aarhus Universitet, Dansk Landbrugsmuseums fotoarkiv, Dansk Spids, Klubben for Gamle Danske Høsehunde, Sonja Andersen, Lilly Blåbjerg, Lotte Haubroe, Lisa Jonassen, Torben Møller, Solveig Pedersen, Kim Conrad Petersen, Hans Ranvig, Niels Rasmussen, Knud Ravn, Kim Sparre og Lydia Henriette Sørensen.
Tryk:	www.digisource.dk
Udgivelsesår:	2017
	Gengivelse er tilladt med kildeangivelse
ISBN:	978-87-93398-78-8
ISSN:	2245-1684

Rapporterne kan hentes gratis på www.dca.au.dk

Rapport

Rapporterne indeholder hovedsageligt afrapportering fra forskningsprojekter, oversigtsrapporter over faglige emner, vidensynteser, rapporter og redegørelser til myndigheder, tekniske afprøvninger, vejledninger osv.

FORORD

Arbejdet med bevaring af husdyrgenetiske ressourcer har fra 1985 frem til 2012 været koordineret af Udvalget til Bevarelse af Genressourcer hos Danske Husdyr (Genressourceudvalget). Siden 2013 er dette arbejde varetaget af det rådgivende Bevaringsudvalg for Danske Husdyrgenetiske Ressourcer hos oprindelige danske husdyrracer (Bevaringsudvalget). Bevaringsudvalget er nedsat af Miljø- og Fødevareministeriet.

Genressourceudvalget har udarbejdet en publikation ”Bevaring af Gamle Danske Husdyrracer” om de gamle bevaringsværdige husdyrracer og arbejdet med de husdyrgenetiske ressourcer. Siden udgivelsen af denne publikation har status for de husdyrgenetiske ressourcer ændret sig, og der har internationalt været skelsættende begivenheder på området. I 2007 tilsluttede Danmark sig således sammen med 108 andre lande FAO’s Globale Handlingsplan for Husdyrgenetiske Ressourcer og Interlaken Deklarationen. Aarhus Universitet udarbejdede derfor i 2012 med udgangspunkt i det oprindelige materiale en ny publikation ”Danske Husdyrgenetiske Ressourcer” om bevaringsarbejdet opdateret med de nyeste tilgængelige data. Aarhus Universitet har modtaget bevillinger fra Miljø- og Fødevareministeriet, Landbrugs- og Fiskeristyrelsen efter indstilling af Bevaringsudvalget til at revidere og genoptrykke denne publikation. Dette har gjort udgivelsen af anden og tredje udgave af ”Danske Husdyrgenetiske Ressourcer” mulig.

Revisionen er blandt andet sket med hjælp fra aktører inden for arbejdet med de danske husdyrgenetiske ressourcer herunder avlere af de oprindelige racer, repræsentanter for avlsforeninger for de gamle husdyrracer samt forskere. Tredje udgave af ”Danske Husdyrgenetiske Ressourcer” indeholder ny information om populationsstørrelser og antal dyretilskud. SEGES har bidraget med data for heste, kvæg, får og geder. Landbrugs- og Fiskeristyrelsen har bidraget med data for svin, og avlsforeningerne har bidraget med data for fjerkræ og kaniner. Der rettes en stor tak til alle disse aktører for stor imødekommenhed og værdifulde bidrag til publikationen.

Aarhus Universitet, 2017
Lektor Vivi Hunnicke Nielsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	6
Tæmning af de første husdyr	6
Dannelse af husdyrracerne	6
Bevaring af de husdyrgenetiske ressourcer	7
Bevaringsarbejdet i Danmark	8
Internationale aktiviteter	8
Gamle danske husdyrracer	9
Frederiksborghesten	9
Den Jydske Hest	10
Knabstrupperhesten	11
Jysk Kvæg	12
Malkekorthorn	14
Rød Dansk Malkerace anno 1970 (RDM-1970)	16
Agersøkvæget	18
Sortbroget Dansk Malkerace anno 1965 (SDM-1965)	20
Dansk Landracesvin anno 1970	22
Sortbroget Landracesvin	24
Dansk Landfår	26
Hvidhovedet Marskfår	28
Dansk Landraceged	30
Hvid Landkanin	32
Danske Landhøns	34
Den Danske Gås	36
Den Danske And	37
Dansk Paryk	38
Svaber	39
Den Gamle Danske Tumling	40
Den Brune Bi	41
Broholmeren	42
Dansk Spids	43
Dansk Svensk Gårdhund	44
Gammel Dansk Høsehund	45
Litteraturliste	46

INDLEDNING

Bevaring af de gamle danske husdyrracer nyder stor bevågenhed. Dette skyldes, at der er stor fokus på de gamle racers kulturhistoriske betydning, men også at der er en stor interesse for at holde de gamle racer som produktionsdyr.

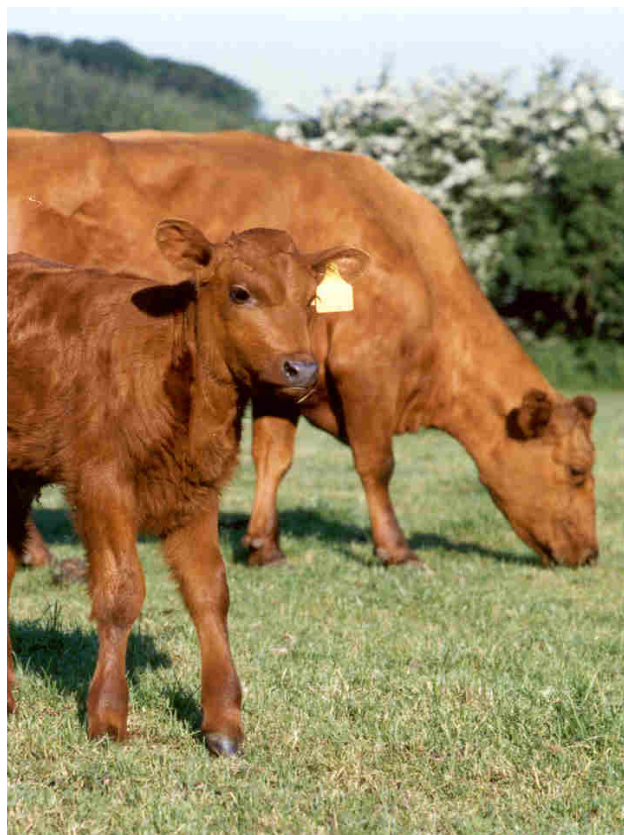
I denne publikation fortælles der kort om bevaringsarbejdet med de gamle husdyrracer. Baggrunden for racerne og behovet for bevaring beskrives, og det hidtidige danske og internationale bevaringsarbejde med de husdyrgenetiske ressourcer berøres. Der gives også en kort beskrivelse af de gamle danske husdyrracer, som en lang række private avlere, museer og institutioner gør en stor indsats for at bevare og bruge aktivt.

Tæmning af de første husdyr

Vore forfædre tæmmede de første vilde dyr for 10-11.000 år siden. Vildfår og vildgeder var de første arter, der blev tilvænnet et liv i nær kontakt med mennesker. Vildsvin, urokse og flere andre arter fulgte efter, og i løbet af nogle tusinde år opstod det, vi i dag kender som husdyr. I løbet af tæmningsprocessen ændrede tamformerne sig dramatisk i forhold til de oprindelige vildformer både fysisk og adfærdsmæssigt. Knoglefund viser tydeligt, at ét af de første tegn på tæmning var en reduktion af dyrenes størrelse. De sidste to til tre hundrede års avlsarbejde har imidlertid resulteret i en forøgelse af dyrenes størrelse, så mange af husdyrene i dag er større end de oprindelige vildformer.

Dannelse af husdyrracerne

Husdyrene flyttede med folkevandringerne, og i første halvdel af det nittende århundrede blev husdyr fra andre lande anvendt til at forbedre de lokale husdyr. På den måde opstod de såkaldte landracer, der var specielt tilpasset lokale klimaforhold og anvendelser. En af de fremherskende avlsteorier i det nittende århundrede var stedsegnetheds læren, som sagde, at det miljø, dyr lever under, påvirker deres udformning og arvelige egenskaber. Det blev således antaget, at en race, der har levet i en bestemt egn i mange generationer, vil være andre racer, der kommer til egnen, overlegen. For eksempel var det andre typer af kvæg og får, man holdt på den magre jord i

Midt- og Vestjylland end på den fede muld i Østjylland og på Øerne.

Fra midten af det nittende århundrede vandt renavl indpas, og mange af vore dages husdyrracer – de såkaldte kulturracer – opstod. Kvægracerne Sortbroget Jysk Malkerace (SJM - i dag kaldet Jysk Kvæg) og Rød Dansk Malkerace (RDM) opstod således i sidste halvdel af det nittende århundrede. Der blev indført mange foranstaltninger (raceforeninger, stambøger og dyrskuer) for at fremavle husdyr med bestemte egenskaber. På denne måde opstod de mange forskellige racer, der prægede husdyravlen i første halvdel af det tyvende århundrede.

Racebegrebet blev knyttet til de forskellige fysiske karakteristika som f.eks. farve, aftegning og horn. Derudover var specielle fysiologiske egenskaber med til at beskrive de enkelte racer og deres egnethed til bestemte produktionsformål og produktionssystemer. Racerne afspejlede således avlernes ønsker til dyrenes udseende og produktionsmæssige egenskaber.

Avlernes krav til dyrenes egenskaber er ligesom de samfundsgivne produktionsbetingelser under stadig forandring. Det er det, der styrer racernes fortsatte udvikling og forandring. Nye avlsmetoder, som bl.a. indbefatter identificering af det enkelte dyr, registrering af dyrenes afstamning og deres produktions- og brugsegenskaber, nye molekylærgenetiske, matematiske og statistiske metoder og adgang til computere med stor regnekraft, har betydet, at det er blevet muligt at selekere de bedste avlsdyr inden for de enkelte racer med stor nøjagtighed. Nye reproduktionsmetoder herunder kunstig inseminering og udbredt international handel med avlsdyr, sæd og embryoner har resulteret i en global udbredelse af nogle få såkaldte moderne racer med gode produktionsegenskaber på bekostning af de gamle racer. Mange racer er helt forsvundet. Andre racer findes endnu, men har ofte en begrænset populationsstørrelse.

Bevaring af de husdyrgenetiske ressourcer

Det er den samlede mangfoldighed af racer - både de moderne produktionsracer og de gamle husdyrracer, der udgør de husdyrgenetiske ressourcer. For de gamle bevaringsværdige racer er opmærksomheden blandt andet rettet mod, at disse racer kan bære arveanlæg og kombinationer af arveanlæg, der er tabt i de moderne racer.

Som tidligere nævnt er mange racer allerede forsvundet. FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisation (FAO) har skønnet, at 647 husdyrracer er gået tabt, heraf ca. 100 efter 2000. FAO har i 2014 vurderet antallet af husdyrracer på verdensplan til 8774. Status for de husdyrgenetiske ressourcer er beskrevet i FAO's publikation: *The Second Report on the State of the World's Animal Genetic Resources for Food and Agriculture*: <http://www.fao.org/publications/sowangr/en/>.

Bevaringsarbejdet med de gamle racer fokuserer først og fremmest på at bevare levedygtige populationer. Der er ofte tale om små populationer, og avlen skal derfor planlægges således, at indavl begrænses, og således at det forhindres, at gener forsvinder på grund af tilfældigheder.

De gamle husdyrracer bevares også som følge af deres kulturhistoriske betydning. Det er naturligt at gå på museum for at se bygninger, redskaber, tøj og kunst for at studere vores historie. På samme måde giver de gamle husdyrracer også en forståelse af vores fortid. Det Jyske Kvæg vandrede i århundreder sydpå ad Hærvejen, og den danske bacongris blev sendt over Nordsøen til England. Begge dele skaffede velstand og udvikling til Danmark. Senere var de gamle husdyrracer med til at danne baggrund for fremavl af de moderne husdyrracer, som i dag præger landbruget.

Udviklingen har bevirket, at avlen inden for de enkelte kvæg-, svine- og fjerkræ racer koncentrerer sig på færre og færre racer, som endvidere specialiseres. Eksempelvis fokuseres der på malkekøer med høj ydelse, og oksekødet kommer i stadigt stigende omfang fra deciderede kødkvægsracer.

Den avlsmæssige udvikling af moderne produktive racer går meget hurtigt. Eksempelvis gav en gennemsnitsmalkeko i 1965 4.500 kg mælk om året, mens den moderne ko giver over 10.000 kg. Det er en betragtelig fremgang, hvoraf ca. halvdelen antages at skyldes en genetisk fremgang. Den anden halvdel af fremgangen skyldes, at også fodring og pasning af køerne er forbedret. Den store fremgang i dyrenes produktion har medvirket til at imødekomme efterspørgslen på animalske fødevarer og har samtidigt gjort disse produkter billigere.

I bevaringsarbejdet med de moderne racer indgår også en løbende lagring af genetisk materiale i form af sæd og embryoner. Disse lagre fungerer som såkaldte "sikkerhedskopier", hvorfra der senere kan hentes gener, der kan være mistet i avlsarbejdet, hvis der viser sig et behov for det.

Bevaringsarbejdet i Danmark

I løbet af 1980'erne begyndte nogle få private avlere ofte på et idealistisk grundlag at skabe interesse for bevaring af de gamle danske husdyrracer, og i slutningen af firserne anskaffede en del museer gamle husdyrracer. De private avlere og museerne har skabt interesse for arbejdet med de gamle racer ved blandt andet at afholde historiske dyrskuer. Information om avls- og raceforeninger for gamle danske husdyrracer findes på: <http://lfst.dk/landbrug/genetiske-ressourcer/husdyrgenetiske-ressourcer/mere-information/#c9319>.

Parallelt med denne udvikling nedsatte Landbrugsministeriet i 1985 Udvalget til Bevarelse af Genressourcer hos Danske Husdyr (Genressourceudvalget) med repræsentanter fra Fødevarer-, Miljø- og Kulturministeriet, landbrugserhvervet og universiteterne samt en række dyreartseksperter. Udvalget har virket frem til 2012 og har haft til opgave at medvirke til at bevare genressourcer hos danske husdyr. Udvalget har på vegne af Miljø- og Fødevarerministeriet varetaget den overordnede koordinering af arbejdet vedrørende genressourcer hos danske husdyr. Siden 2013 har dette arbejde været varetaget af Det Rådgivende Bevaringsudvalg for Danske Husdyr Genetiske Ressourcer hos Oprindelige Danske Husdyrracer (Bevaringsudvalget). Dette udvalg består af dyreartsrepræsentanter samt repræsentanter fra landbrugserhvervet, Kulturministeriet og universiteterne.

Formålet med bevaring af husdyr genetiske ressourcer er at sikre, at genetisk variation bevares, så husdyrarterne også kan tilpasses nye fremtidige produktionsbetingelser. Eksempelvis kan klimaforandringer forventes at påvirke produktionsbetingelserne f.eks. gennem introduktion af nye sygdomme. Et bæredygtigt avlsarbejde skal ikke alene sikre en god produktion, men også resultere i robuste, sunde dyr med gode reproduktionsegenskaber. Bevaring af husdyr genetiske ressourcer er både rettet mod de gamle bevaringsværdige racer og de moderne husdyrracer.

Internationale aktiviteter

Danmark deltager også i internationale indsats på området. FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisation, FAO, organiserer og koordinerer bevaringsarbejdet

såvel regionalt som på verdensplan. FAO udarbejder endvidere strategier og retningslinjer for bevaringsarbejdet og publikationer om bevaring af husdyr genetiske ressourcer. I 2007 var FAO's medlemslande samlet i Interlaken i Schweiz. Her tilsluttede Danmark sig sammen med 108 andre lande Den Globale Handlingsplan for Husdyr Genetiske Ressourcer og Interlaken Deklarationen. Landene har gennem Interlaken Deklarationen tilkendegivet at ville bevare og anvende de husdyr genetiske ressourcer bæredygtigt for at sikre den globale fødevarer sikkerhed. Målet er at sikre udviklingen i landdistrikterne, at fremme anvendelsen af husdyr i landskabsplejen og at skabe rammer for nicheproduktioner med udgangspunkt i lokale racer.

Den Globale Handlingsplan har fokus på fire strategiske indsatsområder:

1. Karakterisering, kortlægning og overvågning af udviklingen og dertil knyttede risici
2. Bæredygtig anvendelse og udvikling
3. Bevaring
4. Politik, institutioner og kapacitetsopbygning

De danske landerapporter, der er fremsendt til FAO, findes på: <http://lfst.dk/landbrug/genetiske-ressourcer/husdyrgenetiske-ressourcer/publikationer-om-husdyr/#c8921>.

Danmark deltager også i EU's Komité for Bevaring, Karakterisering og Udnyttelse af Genetiske Ressourcer i Landbruget. Aktiviteterne omfatter både husdyr- og plantegenetiske ressourcer. På europæisk plan er Danmark endvidere medlem af Det Europæiske Focal Point for Husdyr Genetiske Ressourcer (ERFP). ERFP er den regionale platform for in situ og ex situ bevaring og bæredygtig udnyttelse af husdyr genetiske ressourcer med henblik på at gennemføre FAO's Globale Handlingsplan for Husdyr Genetiske Ressourcer i Europa.

NordGen Husdyr under NordGen, der er en institution under Nordisk Ministerråd, blev etableret i 2008. NordGen Husdyr er en videreførelse af Nordisk Genbank Husdyr, der blev etableret i 1984. NordGen Husdyr er en af verdens ældste institutioner på området. NordGen Husdyr arbejder for bevaring og bæredygtig brug af de husdyr genetiske ressourcer, med informationsvirksomhed og internationalt arbejde samt miljørelaterede spørgsmål inden for området.

GAMLE DANSKE HUSDYRRACER

Frederiksborghesten

Frederiksborghesten er Danmarks ældste nationale hesterace og verdens ældste stambogsførte husdyrace. Den har sin rod i Det Kongelige Frederiksborgske Stutteri i Hillerød, der blev oprettet i 1560'erne, og havde sin glansperiode i 1700-tallet. Stutteriet havde stor indflydelse på hesteavlen i Nordsjælland.

I den første periode var der ikke et egentligt avlsmål, men senere blev der avlet for heste, som var ensartede både med hensyn til farve, aftegning og størrelse. Dette nød anerkendelse i Europa, og Frederiksborghesten blev i stor udstrækning benyttet til forædling i mange europæiske stutterier og fik navnet "Den Danske Hest".

I begyndelsen af det 20. århundrede udvikledes racen til en let kørehest, men efter bilernes fremkomst blev den omstillet til en middelsvær trækhest. Efter traktorens indtog i landbruget er den igen udviklet til en let køre- og ridehest.

Avlerne er organiseret i Frederiksborg Hesteavlsforening, der har omkring 400 medlemmer. Regi-

strering og stambogsføring varetages af SEGES. Der er registreret omkring 2000 Frederiksborgheste, inklusiv krydsninger, idet avlsforbundet har anerkendt krydsning med 11 andre racer. Antallet af ren-stammede Frederiksborgheste er således betydeligt lavere, og endnu færre anvendes i avlen. I 2014 var der således kun 28 renstammede hopper, som fik føl med mindst 15/16 Frederiksborgafstamning (SEGES, 2015).

Fænotype

De fleste Frederiksborgheste er røde, men enkelte brune og sorte individer forekommer. En del af hestene har aftegninger på hoved og ben. Kroppen er beskrevet som muskuløs og smidig, og hesten bevæger sig energisk og taktfast. Hingstene er 164-169 cm, mens hopperne er 160-164 cm i stangmål. Frederiksborghesten er desuden en aktiv, føjelig og arbejdsvillig hest.

Dyretilskud (2016):

Hopper: 11 Hingste: 5

Antal stambogsførte hopper
(2016): 65

Den Jydske Hest

Den Jydske Hest er Danmarks nationale trækhest. Den er udviklet fra en heterogen bestand af heste, som fandtes i Jylland omkring midten af det 19. århundrede. Efter 1862 kom der fornyelse i avlsarbejdet med den engelske hingst Oppenheim, der var en krydsning mellem de engelske racer Shire og Suffolk. Den blev stamfader til den berømte hingst Aldrup Munkedal fra 1893, der især gennem sine sønner Høvding og Prins af Jylland fik stor indflydelse på Den Jydske Hest i årene efter 1900, hvor racen blev udviklet til landets nationale trækhesterace.

Avlsforeningen "Den Jydske Hest" gør en stor indsats for at skabe interesse for avlen blandt andet ved deltagelse i dyrskuer, afholdelse af hingste- og hoppekåringer og andre avlsforanstaltninger. Den største trussel for racens fortsatte eksistens er de begrænsede anvendelsesmuligheder. Der har dog i de seneste år været en stigende interesse for racen som fritidshest både til ridning og kørsel. Carlsberg har anvendt jyder for ølvognene siden 1928, og bryggeriet benytter stadig Jydske Heste i markedsføringen.

Der bedækkes årligt ca. 100 hopper, og der registreres ca. 65 føl pr. år. Registrering og stambogsføring varetages af SEGES.

Fænotype

Næsten alle Jydske Heste er røde, men både brune og sorte heste forekommer. Mange har lys man, pandelok og hale. Den Jydske Hest er en mellemsvær til svær trækhest med stor brystdybde, kraftige lemmer samt en fremadgribende og kraftfuld bevægelse med et sundt fundament. Hesten vejer mellem 700 og 1000 kg og har en stanghøjde mellem 150 og 160 cm. Temperamentet beskrives som usædvanlig godt.

Dyretilskud (2016):

Hopper: 35 Hingste: 17

Antal stambogsførte hopper
(2016): 101

Knabstrupperhesten

Knabstrupperhesten er fremavlet på Sjælland i sidste halvdel af det 19. århundrede med udgangspunkt i den lokale hestebestand bestående af bl.a. Frederiksborgheste. Racens kendetegn er den plettede farvetegning, som forudsætter, at hesten er bærer af LP-genet (Leopard-komplekset). Knabstrupperracens stammomoder var en hoppe, der kom til Danmark med de spanske lejetropper under Napoleonskrigen i begyndelsen af det 19. århundrede. Hoppen havde hvid man og hale, var stikkelhåret og med hvide og rødbrune pletter fortrinsvis på lænden. Der forekom imidlertid allerede såkaldte "tigrede" heste på det Kongelige Frederiksborgske Stutteri før den tid, og LP-genet er formodentlig kommet til Danmark fra Spanien allerede i det 16. århundrede.

Hingsten Thor, der er født i 1847 på Knabstrup, regnes for Knabstrupperracens stamfader, og dens sønner og døtre har dannet baggrund for en middelstor udholdende køre- og ridehest med et godt temperament.

Foreningen til Knabstrupperavlens Fremme i Holbæk Amt, der blev stiftet i 1947, blev i 1971 til den landsdækkende Knabstrupperforeningen for Danmark. Knabstrupperforeningen fører den oprindelige stambog for racen. Hingste skal være indført i stambogens hovedafsnit for afstammingsmæssigt at kunne godkendes til avl. SEGES står for den praktiske registrering og stambogsføring. Foreningen har anerkendt indkrydsning med 16 andre racer. I 2014 er der registreret ca. 64 bedækninger i forbundet.

Dyretilskud (2016):

Hopper: 1 Hingste: 1

Antal stambogsførte hopper (2016): 63

19 hopper af mindst 6/8 dele Knabstrupperfolede i 2014. Knabstrupperforeningen har i samarbejde med Genressourceudvalget lavet et renavlsprogram. http://www.knab.dk/uf/70000_79999/71394/70341f89d8772604a7d-9dae3a6de9720.pdf. Formålet er en øgning af antallet af renavlede Knabstrupperere, bibeholdelse af den afstammingsmæssige mangfoldighed samt bevarelse af gamle blodlinjer. I 2014 er der optaget 16 renavlede Knabstrupperere på hingstelisten. Mindre bestande af racen findes i udlandet.

Fænotype

Knabstrupperens kendetegn er den særprægede lød. De forskellige farvevarianter kan være stærkt varierende, og helt ensfarvede heste ses også. Mens LP-genet er ansvarligt for Knabstrupperens karakteristiske udseende, er PATN1-genet ("mønstergenet") med til at bestemme pletternes omfang. Knabstrupperen skal være en harmonisk ridehest med god dybde og bredde. Knabstrupperens bygning beskrives som kompakt og muskuløs. Stangmålet ligger mellem 155 og 165 cm. Den accepteres i alle størrelser. Knabstrupperen beskrives som en intelligent, alsidig og lærenem hest.

Jysk Kvæg

Det Jyske Kvæg stammer fra det oprindelige sort- og gråbrogede kvæg, som var udbredt i Jylland i det 17., 18. og 19. århundrede, hvor det dannede grundlag for eksport af stude til det nordtyske marked.

Den første stambog for "Heste og Kvæg af Jydsk Race" blev udgivet i 1881. Den indeholder oplysninger om 48 tyre og 53 køer. Udgangsmaterialet var meget heterogent. Tyrene var således anført som værende af både af malke- og kødtype. Malketyperen var gennemgående mindre end kødtypen, og gennemsnitshøjden (stangmål) for otte køer af malketype var 120 cm. Vægten for udvoksede køer blev angivet til at være ca. 350 kg, og årsydelsen var typisk 800-1000 liter mælk. Dyr af kødtypen var gennemgående højere og tungere, og den højeste ko i den første stambog målte 146 cm i stangmål.

I første halvdel af det 20. århundrede udvikledes racen til en egentlig malke race med et avlsmål, som lå tæt op af avls målet for det hollandske sortbrogede kvæg. Samtidig blev farve og aftegn standardiseret. I tyrestambogen, som dækker tyre født mellem 1903 og 1911, var der kun 2 gråbrogede tyre ud af 579.

I 1949 vedtog avlsforeningen for Sortbroget Jysk Malkekævg (SJM), at Hollandsk Kvæg samt krydsninger mellem de to racer kunne optages i samme stambog. Racebetegnelsen blev samtidig ændret til Sortbroget Dansk Malke race (SDM). Krydsninger mellem de to racer var særdeles gode dyr, og i løbet

af blot 10 år blev det oprindelige Jyske Kvæg i stort omfang krydset igennem med Hollandsk Kvæg. Den sidste tyr af ren jysk afstamning blev udstillet på Ungskuet i 1955, og dermed var det Jyske Kvæg officielt ophørt med at eksistere. Enkelte avlere gennemførte imidlertid ikke en indkrydsning med Hollandsk Kvæg, men benyttede egne tyre. Den nuværende bestand af jysk kvæg stammer således fra fire besætninger (Kortegaard, Orregaard, Vesterbølle og Westergaard), der er officielt anerkendt som stambesætninger.

Der har været stor interesse for Jysk Kvæg ved fri-landsmuseer, andre offentlige institutioner og private avlere, og bestanden er øget. Især udarbejdelsen af en ny stambog har medvirket til en stor fremgang og øget interesse for racen. Stambogen indeholder information om 4 - 6 generationer af Jysk Kvæg. Kød fra Jysk Kvæg bruges i konceptet Ny Nordisk Mad. Genressourceudvalget gik ind i arbejdet med at bevare det Jyske Kvæg i 1987.

Fænotype

Den nulevende bestand omfatter både sortbrogede, blakbrogede og gråbrogede individer. Hovedet er kort med markerede øjenbuer og med fremad- og oftest opadrettede horn. Ryggen er lang, lænden lav og haleroden højt ansat. Yveret er kort og patterne lange. Lårene er korte, men fyldige, og haserne er ofte tætstillede (kohasede). Gennemsnitshøjden for 21 1. kalvs køer, som blev kåret i 2008, var 134 cm,

og vægten er anslået til ca. 550 kg. Avlstyrenes højde og vægt er anslået til ca. 145 cm og 1000 kg.

I 1948 var højde og vægt af 1. kalvs køer af Sortbroget Jysk Malkekævg ved Afkomsprøverne på henholdsvis 123 cm. og 517 kg. Bestanden af kårede køer af Jysk Kvæg afviger således en del fra de køer, som indgik i Afkomsprøverne for Sortbroget Jysk Malkekævg i 1948. Variationen i den nulevende bestand af Jysk Kvæg er imidlertid stor, og der findes individer, som ligner køerne fra 1948 i både farvetegning og størrelse. Racen har et godt temperament.

Reproduktion

I en besætning med Jysk Kvæg blev der i perioden 2001-2011 i gennemsnit insemineret 1,4 gange pr. drægtighed. Gennemsnitsalderen ved første kælv-

ning ligger omkring 31 måneder. Kælvningerne hos Jysk Kvæg er generelt lette, og der ses normalt én kalv pr. drægtighed. Der er tappet sæd af flere tyre til Genbanken.

Produktionsegenskaber

I det 20. århundrede er der avlet efter mælkeproduktionsegenskaber i Jysk Kvæg. I 1948 var gennemsnitsydelsen for døtre af tre tyre 3970 kg mælk med en fedtprocent på 4,3 og 171 kg smørfedt. Nyere tal fra en besætning opsamlet fra 2001-2011 viser en 305-dages ydelse på 6267 kg mælk med en fedt- og proteinprocent på henholdsvis 3,9 og 3,3. Der bliver således produceret mere mælk, men mælken har en lavere fedtprocent end i 1948. Racen har gode kød-kvalitetsegenskaber. Kødets har en god spisekvalitet, da kødtrævlerne er fine og saftfulde. Samtidig giver det intramuskulære fedt i kødet mørt kød med en god smag.

Antal avlere (2016): 102

Population (2016):

Køer > 1 år gammel: 630

Tyre > 1 år gammel: 109

Fænotype:

Højde: Køer: 134 cm; Tyre: 145 cm

Vægt: Køer: 550 kg; Tyre: 1000 kg

Produktion (305 dage):

Mælk: 6267 kg

Fedt: 3,9 %

Protein: 3,3 %

Reproduktion:

Antal insemineringer/drægtighed: 1,4

Dyretilskud (2016):

Køer: 219

Tyre: 33

Malkekorthorn

Korthornsracen vandt indpas i Danmark i slutningen af 1800-tallet, og i 1922 var ca. en tredjedel af alle køer i Jylland af korthornsracen. I begyndelsen blev der hovedsageligt importeret dyr fra Ejderstedt-området, men senere blev der importeret Malkekorthornstyre fra England, der er racens oprindelsesland. Den stamme, der er anerkendt som bevaringsværdig i Danmark, er Lyngestammen.

Racen har haft egen avlsforening i Danmark siden 1906, men der er løbende importeret avlsdyr. Frem til omkring 1950 var importen dog begrænset til tyre af Malkekorthorn fra England. I 1950'erne blev der krydset med tyre af Rødt Holstensk Kvæg, og i 1962 tog raceforeningen navneforandring til "Avlsforeningen for Rødbroget Dansk Kvæg" (DRK). I de følgende år blev næsten hele den danske bestand af Malkekorthorn krydset med rødbroget kvæg fra Tyskland og Holland.

Fænotype

Racen er typisk rødskimlet. Der findes dog både røde, hvide og rødbrogede dyr. Racen har et kort hoved og en bred pande. Mulen er sædvanligvis lys kødfarvet. Sorte muler kan dog forekomme, men disse dyr udelukkes fra videre avl. Ryggens overlinje og bugens underlinje er omtrent parallelle. Ryggen kan dog være noget ujævn. Brystet er bredt og dybt, mens lårene er dybe og lange. Benene er velstillede, og haserne kan være noget rette. Krydset er på bredde med hofterne, og yveret er velformet og godt op-hængt. Hornene beskrives som fine og nedadrettede. Den gennemsnitlige udvoksede malkekorthornsko har en højde på 137-139 cm med en brystdybde på 81-83 cm og en hoftebredde på 66-68 cm. Vægten ligger mellem 600 og 750 kg.

Reproduktion

Alderen ved første kælvning ligger på knap 32 måneder. Den optimale fødselsvægt ligger omkring 40 kg. Der findes et mindre lager af sæd efter tyre af den gamle type Malkekorthorn i Genbanken. Den gennemsnitlige genomiske indavlsgrad i Korthorn (Lyngestammen) er høj (>30 %), hvilket især skyldes en meget lille population.

Produktionsegenskaber

Racen er en kombinationsrace. I afkomsberetningen fra 1948 kan det ses, at ydelsen dengang lå på omkring 3191 kg mælk pr. år. Mælken indeholdt 4,2 % fedt og 132 kg smørfedt.

Fænotype:

Højde: Køer: 137-139 cm

Vægt: Køer: 600-750 kg

Produktion (304 dage):

Mælk: 3191 kg

Fedt: 4,2 %

Reproduktion:

Alder ved 1. kælvning: 959 dage

Dyretilskud (2016):

Køer: 28

Tyre: 3

Rød Dansk Malke race anno 1970 (RDM-1970)

I begyndelsen af det 19. århundrede skelnede man i Danmark mellem to slags kvæg – Det Jyske Kvæg og Ø-kvæget. Ø-kvæget blev i 1800-tallet krydset med flere røde racer. Kvæg fra Angel blev anvendt på Sjælland og Lolland-Falster. På Fyn var det hovedsagelig kvæg fra Nordslesvig og det større kvæg fra Ballum, der blev brugt. Det var især de fynske kvægaavlere, som fremavlede Rød Dansk Malke race.

Racens navn optræder første gang ved landmandsforsamlingen i Svendborg i 1878, og dette årstal regnes for året for racens grundlæggelse. Gennem renavl blev racen udviklet til en ensartet rød malke race, som havde en bedre mælkeydelse end de øvrige danske malke racer. Racen blev internationalt kendt i første halvdel af det 20. århundrede, og der blev eksporteret avlsdyr til mange lande herunder de baltiske lande, hvor racen fik stor indflydelse på kvægbestandene. Racen havde sin storhedstid i 1950'erne, hvor RDM udgjorde omkring 70 % af Danmarks kvægbestand.

Siden er racen gået stærkt tilbage. I 1970 opgav raceforeningen renavlsprincippet. RDM er siden krydset først med Amerikansk Brunkvæg (ABK) og siden med andre europæiske brune og røde racer. Racebetegnelsen RDM er dog fastholdt, men andelen af RDM-gener i populationen er stærkt reduceret. Den nye RDM-ko har højere ydelse, bedre malkeorganer og er væsentligt større end RDM-koen anno 1970. Desuden varierer farven fra mørkebrun over rød til gul, og hvide aftegn forekommer hyppigt.

Fænotype

RDM-1970 er rød, men hvide aftegn kan forekomme i sjældne tilfælde. Både køerne og tyrene har horn. Hornene er mellemstore og buede. De peger enten fremad eller opad. Hornene er enten hvide eller grågule, og ofte er spidserne sorte. Køer, der blev kåret i 2010, havde en gennemsnitshøjde på 134 cm. Vægten for udvoksede køer og tyre ligger på henholdsvis ca. 550 og 1050 kg. Racen er en malkerace, men den har gode kødproduktionsegenskaber. Først i halvfjerdserne var vægt og højde for 1. kalvs køer af RDM ved Afkomsprøverne i gennemsnit 548 kg og 131 cm. Brystomfang, brystdybde og hoftebredde var henholdsvis 191, 70 og 55 cm. Fænotypisk svarer den nulevende bestand af RDM-1970 således til bestanden i begyndelsen af halvfjerdserne.

Reproduktion

I årene 2001-2011 er der gennemført 1,9 insemineringer pr. drægtighed. Drægtighedsprocenten ligger på ca. 38,5 %. Mens der observeredes en del kælvningsbesvær i halvfjerdserne, viser nye tal, at dette er væsentligt reduceret. RDM-1970 får ligesom de andre kvægracer normalt én kalv pr. drægtighed, men det er ikke ualmindeligt, at der fødes tvillinger. Kalvene vejer i gennemsnit 39 kg ved fødslen. Der findes et stort lager af tyresæd i Genbanken fra RDM-tyre fra midten af 1960'erne.

Produktionsegenskaber

Racen er en kombinationsrace. Siden 1960'erne er der satset på både mælk og kød. I 1975 gav en god ko omkring 5579 kg mælk med en fedt- og proteinprocent på henholdsvis 4,6 og 3,8 i en 305-dages laktation. I en besætning med ydelseskontrol har køerne i perioden 2001-2011 i gennemsnit givet 6669 kg mælk med en fedt- og proteinprocent på henholdsvis 4,8 og 3,7 i en 305-dages laktation. Tyrekalvene havde en gennemsnitlig tilvækst på 1098 g/dag med en fodereffektivitet på 3,56 FE/kg. Slagteprocenten for racen lå på ca. 53,9 %, og klassificeringen af slagtekroppen lå på 5,8, hvilket svarer til gennemsnitlig muskelfylde (EUROP).

Sygdom

Afgangsårsagerne for RDM-1970 var ifølge afkomsberetningen fra 1975 primært yverlidelser, kælvningsbesvær, børbetændelse og hormonforstyrrelser.

Antal avlere (2016): 54

Population (2016):

Køer > 1 år gammel: 224

Tyre > 1 år gammel: 43

Fænotype:

Højde: Køer: 134 cm; Tyre: 150 cm

Vægt: Køer: 550 kg; Tyre: 1050 kg

Produktion (305 dage):

Mælk: 6669 kg

Fedt: 4,8 %

Protein: 3,7 %

Slagteprocent tyrekalve: 53,9 %

Klassificering: 5,8 (EUROP)

Reproduktion:

Antal insemineringer/drægtighed: 1,9

Dyretilskud (2016):

Køer: 52

Tyre: 7

Agersøkvæget

I starten af halvfemserne lokaliseredes en lille besætning på øen Agersø vest for Sjælland, der fænotypisk synes at have lighedstræk med det tidligere Ø-Kvæg. Slægtskabet mellem Agersøkvæget og Ø-Kvæget kan ikke bestemmes, da der ikke foreligger genetiske data fra Ø-kvæget. Genetiske undersøgelser gennemført i 2004 har vist genetiske forskelle mellem Agersøkvæget og RDM-1970 og Jysk Kvæg

Fænotype

Agersøkvæget forekommer i farverne rød, rødbrøget, sort, sortbrøget, gul og brun. Gul og brun ses dog i mindre omfang. Det nulevende Agersøkvæg ligner i flere henseender det Ø-kvæg, som er afbilledet på en lang række guldaldermalerier. Dyrene er uensartede, og hovedparten er forholdsvis små, kantede, spinkelt bygget med ujævn ryg, tynde lår og kohaset benstilling og med højt rejst hoved. Højden på det oprindelige Ø-kvæg var omkring 100 cm og vægten var cirka 300 kg. En del af den nuværende population af Agersøkvæg er dog både noget tungere og højere.

Antal avlere (2016): 4

Population (2016):

Køer > 1 år gammel: 124

Tyre > 1 år gammel: 40

Sortbroget Dansk Malkerace anno 1965 (SDM-1965)

Sortbroget Dansk Malkerace (SDM) blev dannet i 1949, da man i avlsforeningen for Sortbroget Jysk Malkekæg (SJM) vedtog, at krydsningsdyr mellem Jysk Kvæg og Hollandsk Kvæg kunne optages i stambogen. SDM var en kombinationsrace med god mælkeydelse og god slagte kvalitet.

Fra omkring midten af 1960'erne begyndte avlsforeningen for SDM at benytte sæd fra tyre af den sortbrogede Holstein-Friesian race fra USA og Canada, og i dag er næsten 100 % af generne i de sortbrogede køer af Holstein-Friesian oprindelse. Holstein-Friesian racen stammer oprindeligt fra det hollandske sortbrogede kvæg, men racen er i Nordamerika fremavlet til en specialiseret malkerace. Det er store

køer med høj mælkeydelse og gode malkeorganer. Slagte kvaliteten er imidlertid ikke så god som for SDM-1965. Sortbrogede køer er nu dominerende i danske malkekægbesætninger.

Fænotype

Racen er sortbroget, og både køer og tyre har horn. En udvokset ko har en højde på 133 cm (gennemsnit af køer, der er registreret i Stambog SDM-65) og vejer omkring 600 kg. En udvokset tyr har en højde på 145 cm og vejer ca. 1050 kg. I begyndelsen af halvfyrdserne var højde og vægt for 1. kalvs køer af SDM ved Afkomsprøverne på henholdsvis 131 cm og 567 kg. Brystomfang, brystdybde og hoftebredde var henholdsvis 199, 72 og 57 cm.

Reproduktion

Der insemineres i gennemsnit 1,9 gange pr. drægtighed i SDM-1965, og drægtighedsprocenten ligger på 44,8 %. Det er mest normalt med én enkelt kalv pr. drægtighed, men der ses også tvillinger. Den gennemsnitlige fødselsvægt for kalve ligger i gennemsnit på 38 kg. Der er indsamlet sæd til Genbanken fra et stort antal SDM-tyre fra midten af 1960'erne.

Produktionsegenskaber

Racen er en udpræget kombinationsrace med gode kødproduktionsegenskaber. Produktionen ligger på 5987 kg mælk i en 305 dages ydelse, og fedt- og proteinprocenten er henholdsvis 4,4 % og 3,7 %. Tyrekalvene har en daglig tilvækst på 1131 g og en fodereffektivitet på 3,58 FE/kg. Slagteprocenten ligger på 54,8 med en klassificering på 8,1 svarende til god muskelfylde.

Antal avlere (2016): 28

Population (2016):

Køer > 1 år gammel: 120

Tyre > 1 år gammel: 9

Fænotype:

Højde: Køer: 133 cm; Tyre: 145 cm

Vægt: Køer: 600 kg; Tyre: 1050 kg

Produktion (305 dage):

Mælk: 5987 kg

Fedt: 4,4 %

Protein: 3,7 %

Slagteprocent tyrekalve: 54,8 %

Klassificering: 8,1 (EUROP)

Reproduktion:

Antal insemineringer/drægtighed: 1,9

Drægtighed: 44,8 %

Dyretilskud (2016):

Køer: 81

Tyre: 2

Sygdom

Den hyppigste afgangsårsag for SDM-1965 er yverlidelser.

Dansk Landracesvin anno 1970

Ved begyndelsen af det 18. århundrede var der to typer svin i Danmark. På øerne var svinene forholdsvis små, tætbyggede og med opretstående ører – Ø-svinet. I Jylland var svinene større, havde en langstrakt kropsbygning og store hængende ører – Det Jyske Svin.

Dansk Landracesvin stammer fortrinsvis fra bestanden af Jyske Svin. I 1906 begyndte man at føre stambog over orner af Dansk Landrace. De fleste orner var hvide, men enkelte var plettede eller sortbrogede.

I løbet af første halvdel af det 20. århundrede blev Dansk Landrace fremavlet specielt med henblik på produktion af bacon til det britiske marked. Omkring 1970 blev avlsmålet for Dansk Landracesvin imidlertid ændret radikalt. Tilvækst, foderudnyttelse, holdbarhed, frugtbarhed og kødkvalitet blev opprioriteret. I 1980'erne gennemførtes der desuden en begrænset indkrydsning med Norsk og Finsk Landrace. Dansk Landrace, der nu avles på danske avlscentre, er derfor væsentligt forskellig fra Dansk Landracesvin anno 1970.

Der findes fortsat en bestand af Landracesvin anno 1970, men bestanden er meget lille. Som en sikring er der indsamlet sæd og embryoner herunder sæd fra syv orner fra den nu nedlagte svineforsøgsstation Tylstrup, samt fra tre orner i 2017.

Fænotype

Dansk Landracesvin anno 1970 er ensfarvet hvid. Oprindeligt sås der sorte pletter hos racen, men disse er avlet væk. Det Danske Landracesvin er en lang og slank gris med et fint hoved. Ørerne er lange, og næsen er lige.

Produktionsegenskaber

Dansk Landracesvin anno 1970 er karakteriseret ved veludviklede skinker og en let bov. Landracesvinet er i stort omfang blevet brugt til fremstilling af bacon til det britiske marked. Tilvæksten for racen ligger omkring 670 g/dag for grise mellem 40 og 100 kg. Foderforbruget ligger på omkring 3,6 SFU/kg tilvækst. Kødprocenten ligger på 58,1 % og kogesvindet på 26,9 %. Kødet er mørkere, mere mørt og mere smagfuldt end kød fra den moderne Danske Landrace.

Sygdom

Halothangenet har indflydelse på kødkvalitet, slagtekvalitet og robusthed. Bærere af halothan-genet er mere stressfølsomme og tilbøjelige til at udvikle PSE-kød (blegt, blødt og væskedrivende).

Antal avlere (2015): 7

Population (2015):

Søer: 15

Orner: 6

Produktion:

Kødindhold: 58,1 %

Dyretilskud (2016):

Søer: 13

Orner: 4

Sortbroget Landracesvin

Sortbroget Landracesvin stammer dels fra det gamle danske landsvin dels fra racen Gloucester Old Spot, som blev importeret i begrænset omfang i 1930.

Racen har ikke været særlig udbredt i Danmark. Det skyldes bl.a., at den mørke hud, gør den uegnet til fremstilling af bacon. Avlere af sortbrogede grise har ikke haft mulighed for at avle for god slagte kvalitet, da de ikke kunne få deres dyr afprøvet på de anerkendte svineforsøgsstationer. De har i stedet avlet for en gris med høj frugtbarhed og gode moderegenskaber.

Sortbrogede sogrise har været afsat til smågrise-producenter, som har lagt vægt på de sortbrogede søers gode moderegenskaber og hårdførhed. Når der anvendes hvide orner til sortbrogede søer, bliver afkommet hvidt.

Fænotype

Det Sortbrogede Landracesvin er sort- og hvidbroget. Det er mindre end de moderne svineracer. Trynen er lang, og ørene er store og hængende. En stor del af grisene har halstitter, som er brusklapper på halsens underside.

Produktionsegenskaber

Det Sortbrogede Landracesvin har rødere og mørkere kød end andre racer. Smagen karakteriseres som nøddeagtig og sød. De Sortbrogede hangrise har et højere indhold af skatol i fedtet end andre svineracer, men det resulterer ikke i mere ornelugt eller ornesmag end i de andre racer. Slagtesvindet for søerne ligger på 20,2 % ved 130 kg. Svindet falder ved stigende slagtevægt. Sortbrogede sogrise har en tilvækst på omkring 479 g/dag og en foderudnyttelse på 4,3 SFU/kg tilvækst.

Reproduktion

Søerne har gode moderegenskaber og er meget hårdføre. Ved førstelægssøer er kuld størrelsen i gennemsnit 9,5 grise, og ca. 7,6 af disse når fravænningsalderen. Fravænningsalderen er omkring 74 dage. Tilvæksten for smågrisene ligger mellem 310 og 325 g/dag fra et par dage efter fødsel og indtil fravæning.

Andet

Det Sortbrogede Landracesvin er velegnet til uden-dørs opdræt.

Antal avlere (2015): 33

Population (2015):

Søer: 96

Orner: 34

Produktion:

Slagtesvind hos søer ved 130 kg: 20,2 %

Reproduktion:

Kuldstørrelse: 9,5 grise

Dyretilskud (2016):

Søer: 67

Orner: 23

Dansk Landfår - herunder Ertebøllefår

Den danske fårebestand er løbende krydset med andre racer. Danske får blev således allerede tilført fremmed blod fra spanske Merinofår i 1600-tallet, og i løbet af 1800-tallet blev Landfåret indkrydset med engelske fåreracer specielt Leicester racen. I 1900-tallet blev der krydset med fåreracen Rygja. Oprindeligt var der to forskellige typer Landfår - hede- og klitfår. I løbet af det 20. århundrede blev Landfåret krydset med forskellige importerede fåreracer. De egentlige danske Landfår består nu af tre linjer, der er navngivet efter de lokaliteter, de kommer fra. Hulsig-fårene er fra Nordjylland, Vesterbølle-fårene fra Gedsted i Vesthimmerland, og Ertebølle-fårene er fra Farsø i Vesthimmerland. Fælles for disse får er deres evne til at klare sig under ugunstige betingelser.

Fænotype

Fårets uld er primært hvid, men brune og sorte pletter kan forekomme. Fårets hoved og ben er brune eller grå og oftest plettede. Hovedet er fint bygget og lille, og ørerne er små. Halen er lang. Fårets ryg er lang og smal. Benene er ligeledes lange, men de er ikke særlig kraftige. Klovene er til gengæld stærke. Racen får normalt ikke horn, men små horn på vædderne kan forekomme. Danske Landfår er forholdsvis små. Fårene vejer 50-80 kg, og vædderne vejer 80-90 kg. Den høje vægt kan tilskrives indkrydsning med kødracer. Ertebøllefåret er mindst. Her vejer fårene 40-60 kg. Fåret bevæger sig let og ubesværet.

Reproduktion

Racen har gode moderegenskaber og har let ved at læmme. Kuldstørrelsen ved første læmning er i gennemsnit 1,0. Ved senere læmninger er kuldstørrelsen 1,4. Lammene er livskraftige. 91,5 % af lammene er levendefødte, og 95,5 % af disse er levende ved to måneder. Fødselsvægten for Landfår ligger i gennemsnit på 3,9 kg.

Produktionsegenskaber

Lammene har middel kødsætning på ryg og køller. I de første to levemåned er tilvæksten 200 g/dag, mens den aftager til 164 g/dag de følgende to måneder.

Fårenes uld består af dækhår og underuld. Underuldens fibertykkelse ligger mellem 21 og 27 micron (μ). Ulden er velegnet til filtning.

Andet

Racen er tilpasset en levevis på mager jord med sparsomt plantedække uden nogen form for tilskudsfoder. Racen beskrives som livlig og vågen.

Antal avlere (2016): 58

Ertebøllelinjen: 23

Population (2016):

Får > 1/2 år gammel: 793

Væddere > 1/2 år gammel: 258

Heraf Ertebøllelinjen:

Får > 1/2 år gammel: 341

Væddere > 1/2 år gammel: 149

Fænotype:

Vægt: Får: 50-80 kg; Vædder: 80-90 kg

Ertebøllelinjen: Får: 40-60 kg

Produktion:

Uldtykkelse: 21-27 micron

Reproduktion:

Kuldstørrelse: 1 ved 1. læmning, 1,4 ved de øvrige læmninger

Dyretilskud (2016):

Får: 193

Væddere: 26

Hvidhovedet Marskfår

Fårene i Sønderjyllands marskegne stammer fra Nordsøens kystområder, hvor racen er udviklet fra frisiske landracefår. Hvidhovedet Marskfår er således en race, der er tilpasset livet i Nordsøens barske kystområder. Det er sandsynligt, at der er foretaget indkrydsning med Romney får, men racen betragtes som en oprindelig dansk husdyrrace.

Fænotype

Hvidhovedet Marskfår er et stort får med hvidt hoved og hvid uld. Fåret har uld på både hoved og ben samt et tykt uldlag på bugen. Fåret vejer mellem 75 og 85 kg, mens vædderen vejer 85-110 kg. I gennemsnit er fårene 75 cm høje, og vædderne er omkring 80 cm høje.

Reproduktion

Marskfårets frugtbarhed er høj, og det har gode moderegenskaber. Racen får i gennemsnit 1,3 lam ved første læmning, og 2,0 lam ved de øvrige læmninger. Procenten af dødfødte lam ligger på 10,8 %. Herefter er dødeligheden for levendefødte lam 5,2 % indtil 2 måneders alderen. Laktationen varer i ca. 4 måneder, og mælkeydelsen betegnes som god.

Produktionsegenskaber

Hvidhovedet Marskfår er primært en kødrace. Ved fødselen vejer lammene i gennemsnit 4,6 kg. Tilvæksten er i gennemsnit 283 g/dag, indtil lammene er to måneder gamle. Mellem en alder på 2 og 4 måneder er tilvæksten 243 g/dag. Slagtevægten ved 211 dage ligger i gennemsnit på 20,5 kg. Formen bliver

klassificeret til 7,6, hvilket betyder god muskelfylde. Lammenes fedtsætning er klassificeret til 3,2, hvilket ifølge EUROP-klassificeringen betyder normal fedtsætning, men de har en tendens til ekstra fedtsætning ved færdigfodning. Lammene er ikke særligt egnede til intensiv fodring med kraftfoder, da de er sene til tilvænning til denne type foder.

Fåret har beuldning ned ad benene, under bugen og i hovedet. Ulden, som er meget lang og grov, vokser hurtigt, og den er særdeles egnet til tæppeproduktion. Uldfibertykkelsen ligger gennemsnitlig mellem 34 og 40 micron (μ). Hvidhovedet Marskfår giver meget uld. Et enkelt får kan give mere end 5 kg uld.

Sygdom

Hvidhovedet Marskfår har god resistens overfor indvoldsparasitter. Fåret er meget vejrtolerant og er særligt tilpasset naturen i marsken.

Antal avlere (2016): 38

Population (2016):

Får > 1/2 år gammel: 622

Væddere > 1/2 år gammel: 200

Fænotype:

Højde: Får: 75 cm; Væddere: 80 cm

Vægt: Får: 75-85 kg; Væddere: 85-110 kg

Produktion:

Klassificering: 7,6 EUROP

Fedtsætning: 3,2 EUROP

Uldtykkelse: 34-40 micron

Reproduktion:

Kuldstørrelse: 1,3 ved 1. læmning, 2,0 ved de øvrige læmninger

Dødelighed lam: 5,2 %

Dyretilskud (2016):

Får: 170

Væddere: 24

Dansk Landraceged

Dansk Landraceged blev i begyndelsen af det 19. århundrede forædlet med Harzgeden. Landracegeden er en malkeged af middelstørrelse med en pels, der består af dækhår og uldhår.

Fænotype

Landracegeden findes i syv farvevarianter: sort, hvid, blå, broget, vildfarvet, sort vildfarvet og harzfarvet. Den Danske Landraceged er som regel hornet, men genetisk kullede individer forekommer. Hornene er bagoverbøjede med let udadrejede spidser.

Antal avlere (2016): 96

Population (2016):

Geder > 1/2 år gammel: 1054

Bukke > 1/2 år gammel: 225

Fænotype:

Højde: Ged: 75-80 cm; Bukke: 85-95 cm

Vægt: Ged: 50-60 kg; Bukke: 70-90 kg

Produktion:

Mælk: 500-1000 kg mælk/år

Reproduktion:

Kuld størrelse: 1 ved 1. læmning (1 år), 1,9 ved 1. læmning (2 år), 1,4 ved de øvrige læmninger

Dyretilskud (2016):

Geder: 69

Bukke: 25

Antal stambogsførte hunner (2015): 148.

Hos bukkene er hornene meget kraftige. Hovedet er stærkt bygget, men virker ikke groft. Profilen er med lige eller let konkav næseryg. Ørene bæres højt på hovedet og er forholdsvis korte. Både gederne og bukkene har hageskæg, og halstutter er almindelige. Ulden fældes normalt om sommeren.

Racen beskrives som robust og hårdfør. Den har kraftige knogler uden at være groft bygget. Udvolet vejer geden 50-60 kg, og den måler 75-80 cm. Bukken er en del tungere med en vægt på 70-90 kg. Højden er mellem 85 og 95 cm. Racen er middelstor til stor.

Produktion

Dansk Landraceged er primært en malke race, men kødet fra den anvendes også. Mælkeproduktion er på mellem 500 og 1000 kg mælk pr. år. I 2005 gav en besætning således i gennemsnit 724 kg mælk med en fedtprocent på 4,3 og en proteinprocent på 3,2.

Tilvæksten for kiddene ligger på 173 g/dag i de første to måneder og på 145 g/dag fra en alder på to til fire måneder. Kødet er beskrevet som velmagende, saftigt og mørt.

Reproduktion

Landracen har lette læmninger og gode moderegenskaber. Dansk Landraceged får i gennemsnit ét kid, når geden er 1 år ved første læmning. Ventes der til geden er 2 år, ses der i gennemsnit 1,9 kid. Ved anden læmning ligger den gennemsnitlige kuld størrelse på 1,4 kid. Fødselsvægten ligger i gennemsnit på 2,8 kg. 95,2 % af kiddene er levendefødte.

Andet

Landracegeden beskrives som et intelligent og samarbejdsvilligt dyr med et livligt temperament.

Hvid Landkanin

Som alle andre husdyr nedstammer tamkaninen fra vildtlevende forfædre. De første tamkaniner er formodentlig kommet til Danmark sydfra med munkene i den tidlige middelalder. Kødet var en god spise - f.eks. i fastetiden. I begyndelsen af 1800-tallet fandtes kaninerne især som liebhaveri og til jagt. Senere er kaniner både på landet og i byen blevet den jævne mands husdyr med henblik på selvforsyning.

Omkring starten af 1900-tallet fandtes der i Danmark en lille kanin. Denne såkaldte danske kanin sås i mange farver herunder som hvid albino, der vejede omkring 2 kg. Ved at krydse hvide Belgiske Kæmpekaniner ind på den danske kanin fremavledes en større albinokanin, der under navnet Hvid Landkanin blev en populær racekanin, der fik stor betydning for produktion af kød og skind både i egen husholdning og til salg. Det gjaldt i særlig grad under verdenskrigene.

Hvid Landkanin har gennem årene stået som prototype på den ideelle slagtekanin med en harmonisk krop, god kødfylde og lavt foderforbrug, og den var i en lang årrække den mest udbredte race i Danmark. Fra slutningen af 1930'erne og helt op til 1980'erne var Hvid Landkanin moderracen i afkomsundersøgelser af hanner af andre slagteracer. Efter blodfornyelse med den noget grovere New Zealand White omkring 1960'erne er Hvid Landkanin nu trængt noget tilbage af de mindre sportsracer, men der er fortsat opdrættere, som fastholder racen og dens gode egenskaber til både selvforsyning og udstillingsbrug.

Fænotype

Hvid Land, som er racens officielle navn ifølge Nordisk Kaninstandard, er en albino, og den er således helt hvid med røde øjne. Den ældre type var ofte noget langstrakt, mens idealtypen nu er mere kompakt med en ideelvægt omkring 4 kg.

Antal avlere (2015):18

Population (2015): 389

Avlede hunner: 85

Avlede hanner: 44

Danske Landhøns

Danske Landhøns stammer oprindeligt fra Asien. Der er fundet hønseknogler i en askeurne fra jernalderen, som tyder på, at Landhønen allerede dengang var domesticeret. Danske Landhøns var den eneste hønserace i Danmark indtil 1800 tallet, men for få årtier siden var racen sjælden. I dag er Danske Landhøns blevet populære blandt hobbyavlere.

Fænotype

Den Danske Landhøne er en forholdsvis lille høne, der vejer omkring 1,75 kg. Hønen har almindeligvis brune fjer. Næb og løb er mørkt skiferfarvede. Den har en fin knoglebygning, en bred hale med god rejning, en lille opretstående rød enkeltkam, små øreskiver og et middellangt, let krummet næb. Ryggen er nærmest vandret, og vingerne er korte og ligger tæt ind til kroppen.

Hanen vejer omkring 2 kg. Kam og hagelapper er røde. Halsen er glinsende rødbrun, ryggen er glinsende mørk rødbrun og halefjerene er metalglinsende. Kammen er opretstående og har 4-6 bagudpegende takker. Vingerne er kraftigt byggede og ligger tæt ind til kroppen. Vingespidsene dækkes af sadelbehængen. Lårene er faste og veludviklede, mens brystet er bredt og velafrundet.

Foruden Danske Landhøns findes også varianterne Danske Dværglandhøns og Luttehøns. Danske Dværglandhøns ligner Danske Landhøns, men de er mindre og mere kompakte. Hønen vejer omkring 700 g, mens hanen vejer omkring 800 g. Luttehønen er en Dansk Landhøne, der bærer en genetisk mutation, der resulterer i korte ben. I dobbeltdosis er denne mutation letal. Typemæssigt er Luttehønen en smule anderledes end Den Danske Landhøne. Den er mere kompakt, og kroppen er kraftigere og dybere. Hønen vejer omkring 2 kg, mens hanen vejer omkring 2,25 kg.

Produktionsegenskaber

Hønerne lægger i det første år mellem 140 og 180 æg med en vægt på omkring 55-60 g pr. æg. Skallens farve er hvid. Foderforbruget ligger omkring 3,9 kg foder/kg æg. Under frie forhold kan de finde føden selv. Den Danske Dværghønes æg vejer omkring 30 g, mens Luttehønsens æg vejer omkring 58 g.

Reproduktion

Den Danske Landhøne har gode moderegenskaber. Når kyllingerne klækkes, vejer de omkring 32 g. Ved otte ugers alderen er vægten ca. 490 g. Dødeligheden blandt kyllingerne er meget lav, da de er hårdføre og har en veludviklet evne til at danne antistoffer.

Sygdom

Racen beskrives som hårdfør og modstandsdygtig over for sygdomme.

Andet

Racen beskrives som lidt sky af natur og med tilbøjelighed til flyvelyst.

Antal avlere (2016): ca. 150

Population (2016):

Antal haner: ca. 400

Antal høner: ca. 1500

Luttehøns: 15 avlere og ca. 100 dyr

Fænotype:

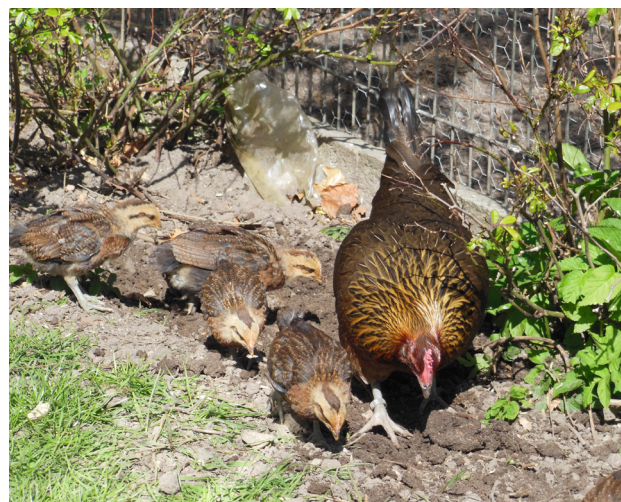
Vægt: Høner: 1,75 kg

Vægt: Haner: 2,00 kg

Produktion:

Antal æg: 151 æg/år

Ægvægt: 55-60 g

Den Danske Gås

Den Danske Gås var et vigtigt husdyr i tidligere tiders bondesamfund. Den var billig at fodre på, gav godt kød samt dun og fjer. I 1888 var der i alt 214.000 gæs i Danmark. De fleste var af racen Dansk Gås, der dog senere blev fortrængt af større og hurtigere voksende udenlandske racer. Danske gæs har imidlertid overlevet hos hobbyavlere. Det formodes, at den Danske Gås stammer fra grågåsen.

Fænotype

Den Danske Gås findes i to farvevarianter. Den er ren grå eller grå- og hvidbroget. Den grå- og hvidbrogede gås er hvid i grundfarven med grå hals, ryg og sider. De fleste gæs har brune øjne, men den oprindelige øjenfarve var blå. Næbet er orangerødt, og der ses en hvid ring omkring næbroden. Fjerene er korte, hårde og meget tætsiddende. Racen er middelstor. Gåsen vejer omkring 6 kg, mens gasen vejer omkring 7 kg. Racen har et bredt og fyldigt bryst og har kun én bugpose eller køl.

Produktionsegenskaber

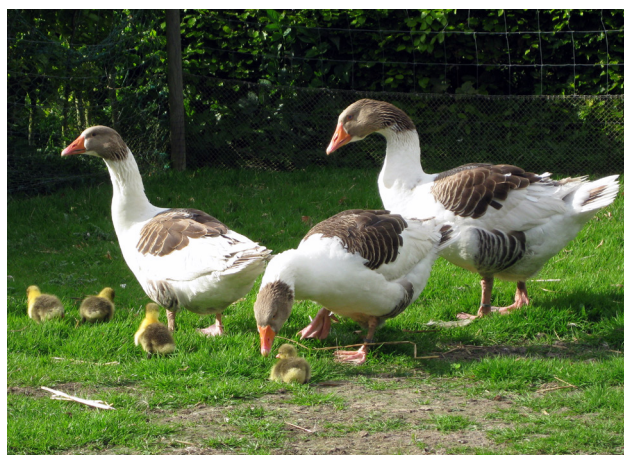
Gåsen kan producere 30-40 æg, hvis de samles ind løbende. Æggene vejer mindst 140 g. Gæssene regnes for nøjsomme og energisk fødesøgende fugle. Slagtekroppen er fedtfattig, hvilket bl.a. kan tilskrives den relativt langsomme vækst. Kødet er forholdsvis mørt og saftigt. Dun og småfjer bliver brugt til dyner. Før i tiden blev svingfjerene brugt som pennefjer.

Reproduktion

Yngleperioden for den Danske Gås starter først i februar, hvor den laver en rede. Den begynder at ruge, når der er omkring 10 æg i reden. Gåsen har gode moderegenskaber.

Andet

Gåsen har et iltert temperament, og gaserne kan være noget aggressive. Gåsen er vagtsom. Samtidig er den Danske Gås god til at tilpasse sig omgivelserne.

Antal avlere (2016): 16

Population (2016): ca. 125

Fænotype:

Vægt: Gås: 6 kg

Vægt: Gase: 7 kg

Produktion:

Antal æg: 30-40 æg/år

Ægvægt: Min. 140 g

Den Danske And

Den Danske And stammer sandsynligvis fra den Pommerske And. Racen kendes siden slutningen af 1800-tallet, men den har aldrig haft stor udbredelse, og den har i perioder været næsten forsvundet.

I 1800-tallet var tamænder udbredt på gårde i Nordjylland og på Fyn. Tidligere og i resten af landet sås ænderne derimod kun hos de mest velhavende bønder, på præstegårdene og på herregårdene, da tamme ænder skal fodres med meget korn og derfor er relativt dyre at fede op.

Fænotype

Racen findes i tre farvevarianter. Den forekommer som hvid, vildtfarvet og sort med hvidt bryst. Racen er beskrevet som en kraftig race med en lang og bred krop. Den har en god balance og er dybtstillet. En udvokset and vejer mellem 2,75 og 3 kg, mens andrikken vejer mellem 3 og 3,75 kg.

Produktionsegenskaber

Normalt producerer den Danske And mellem 60 og 100 æg på en sæson, men den kan producere op til

200 æg/år, hvis æggene fjernes løbende. Racen er hurtigvoksende og har en rigtig god kødsætning. Kødet er hvidt og beskrives som saftigt og velsmagende. I dag bruges racen ikke i erhvervsmæssig avl, da farvede fjer giver sorte fjerstubbe i kødet. Kødet fra 16 uger gamle ællinger betragtes som meget velsmagende. Der er et stegesvind på 32,5 % ved 49 dage og 34,4 % ved 91 dage. Ved 91 dage har anden et smalt bryst, der ikke synes særligt fyldigt, mens lårene er pænt udviklede med god kødfylde. Ænderne har tendens til at blive fede.

Reproduktion

Den Danske And har i nogen udstrækning bevaret yngelplejinstinktet, men racen er knap så frugtbar som andre anderacer. Dødeligheden hos ællinger er lav.

Andet

Racen er rolig og har udpræget evne til fødesøgning under frie forhold.

Antal avlere (2016): 10

Population (2016): ca. 50

Fænotype:

Vægt: And: 2,75-3 kg

Andrik: 3-3,75 kg

Produktion:

Antal æg: 60-100 æg/sæson

Dansk Paryk

Den Danske Paryk er en racedue med en karakteristisk paryk. Halsfjerene er delt således, at ca. halvdelen drejer fremad og halvdelen bagud. Endvidere drejer nakkefjerene fremad. Samlet giver det en kappeagtig paryk. På grund af denne ændring i forhold til normal fjerstruktur er racen placeret i gruppen af strukturduer.

Den Danske Parykdue har et hvidt hoved, hvid hale og hvide slagfjer (vingespids). Resten af duen er farvet. Den findes bl.a. som ensfarvet sort, rød, gul og blå med sorte bånd. Den røde variant kaldes også for Dannebrogsgduen. I perioden efter den tyske okkupation af Sønderjylland i 1864, hvor det var forbudt at flage med Dannebrog, blev disse duer brugt som et dansk symbol af de dansksindede sønderjyder.

Den Danske Parykdue har et livligt temperament.

Antal avlere (2016): 12-15

Population (2016): ca. 200

Svaber

De duer, der danner grundlag for de Svabere, vi ser i dag, blev indført til Danmark omkring 1842. Racen fik navnet Sølvsvaberen. Næsten 175 års avlsarbejde har resulteret i, at racen i dag fremstår med en helt unik tegning og farvekombination. Svaberen har sølvfarvet isse, hals og vingskjold, og på slagfjerene ses en række sølvfarvede perler. På øverste del af brystet har Sølvsvaberen en varm, nøddebrun farve. Kinder, bug og hale er skiferfarvede.

I 1930'erne fremavledes nye farvevarianter. Den første type, der blev fremavlet, var blå Svabere. Senere er der kommet andre farvevarianter til. Sølvsvaberen betragtes dog stadig som den rigtige svaber. Svaberen tilhører gruppen af farvedueracer.

Antal avlere (2016): 10-12
Population (2016): ca. 140 par i avl

Den Gamle Danske Tumling

Den Gamle Danske Tumling er landets ældste due-race. Den formodes at være indført til Danmark fra Ostindien af Frederik den Anden i sidste halvdel af 1500-tallet. Racen findes i dag bl.a. som ensfarvede sorte, røde og gule og som skadetegnede.

Der findes mange forskellige Tumling racer. De er gode flyvere og har hver deres særprægede flyvestil. Den Gamle Danske Tumling har bevaret evnen til at tumle, hvor duerne ofte slår én eller flere baglæns "kolbøtter" under flyvningen. Moderne Tumlinger kan ikke tumle.

I perioden fra 1850-1950 var der i de større byer mange dueslag. Der var ofte Danske Tumlinger i dueslagene.

Antal avlere (2016): 18

Population (2016): ca. 750

Heraf benyttes ca. halvdelen som flyveduer

Den Brune Bi

Den brune bi har sit naturlige udbredelsesområde i Nordeuropa. I erhvervsmæssig biavl er den brune bi i Danmark imidlertid fortrængt af importerede honningbier, som er mere produktive i det danske landskab, som er præget af landbrug. I Danmark findes den nu især på Læsø, som blev udlagt som reservat for den brune bi i 1993. Der arbejdes med en renavlsstation på Endelave i Kattegat, og på Bornholm har man forsøgt at anvende den brune bi i et skovbiprojekt med renavlsstation på Christiansø.

Læsø-bestanden har en god renhed efter flere års arbejde med effektive parringsområder. Der er ca. 200 bifamilier af den brune bi på Læsø og 25 på Endelave. Der er behov for at vurdere, hvor mange bifamilier der er nødvendige for, at bestanden skal kunne bevares på længere sigt. Hver bifamilie består af en dronning, et par hundrede droner (hanner) og mellem 20.000 og 40.000 arbejderbier. Arbejderbierne er dronningens ufrugtbare døtre. Populationer af brune bier findes også i de øvrige nordiske lande, i de baltiske lande, på de britiske øer, i Holland, Frankrig, Schweiz, Østrig, Polen samt i Rusland.

Fænotype

Den brune bi har en mørk pigmentering, der sammen med tæt sammenfiltrede børsteformede hår giver den et iøjnefaldende fløjlsagtigt og tungt udseende. Dronerne er helt sorte. Længden af dækhårene på bagkroppen er op til det dobbelte af den længde, der ses hos bier fra et varmere klima. Den brune bi har en stor krop med en bred bagkrop. Den har et lavt kubitalindeks (forholdet mellem længderne to steder på vingerne) i forhold til andre racer. Hos den brune bi ligger gennemsnittet på 1,4, mens det gennemsnitlige kubitalindeks hos den gule bi er 2,5.

Reproduktion

Der bliver produceret arbejderbier i forhold til sæsonen - få i vinterhalvåret og mange om sommeren. Dronerne kommer til verden fra maj til august som indledning til parringssæsonen. Parringen sker, mens dronningen flyver. Hun parrer sig med flere droner. Dronerne dør straks efter parringen. Når dronningen har parret sig med 10 til 20 droner, har hun sæd nok til resten af livet og parrer sig derfor ikke igen.

Når bifamilien er blevet stor og stærk, lægger dronningen æg i særlige dronningeceller, hvor hver

larve under omhyggelig pleje udvikler sig til en ny dronning. En af de nye dronninger vil så overtage boet, mens den gamle dronning drager af sted med ca. halvdelen af familien for at skabe et nyt bo. Det kaldes at sværme, hvilket er biernes sociale måde at formere sig på. Den brune bi sværmer typisk inden Sankt Hans.

Produktion

Honningudbyttet og kvaliteten svinger meget fra år til år og mellem lokaliteter, da bierne er afhængige af vegetationen i en radius af flere km fra bistadet. Normalt ligger udbyttet på mellem 10 og 30 kg honning pr. stade pr. år.

Andet

Den brune bi har tilpasset sig klimaet i Norden. Den har udviklet en robusthed, der gør, at den kan modstå vinterkulden og vintersygdomme. Den er også mere modstandsdygtig over for lokale parasitter end fremmede bier.

Tilskud til Den Brune Bi (2016):

Antal avlere: 12

Antal dronninger: 170

Broholmeren

Broholmeren er en rekonstruktion af Den Gamle Danske Hund, som blev fremavlet ved hoffet i midten af det 16. århundrede blandt andet på grundlag af store engelske Mastiff-hunde. I midten af det 19. århundrede var den fynske renæssanceborg Broholm centrum for avlen, og racen blev registreret og anerkendt under navnet Broholmshunden. Indavl og svigtende interesse for de store hunde medførte, at racen gik stærkt tilbage i antal i starten af det 20. århundrede, og den sidste stambogsførte Broholmer døde i 1956.

Racens nyere historie begynder i 1974, hvor en lille kreds af entusiastiske avlere satte sig som mål at genskabe Broholmeren. Der blev fundet nogle få dyr, hvis udseende var i overensstemmelse med de gamle racebeskrivelser. Ved avl med disse og en intensiv selektion er det lykkedes at genskabe en bestand, som i størrelse, udseende og temperament svarer til de gamle billeder og beskrivelser. Avlerne er organiseret i Broholmerselskabet, og racen er internationalt anerkendt.

Fænotype

Broholmerens pels er enten rødgylden, gul med sort maske eller sort. Nogle af hundene har en hvid brystplet og er hvide på poter og halespids. Øjnene er ravfarvede både i lyse og mørke nuancer.

Broholmeren har et meget kraftigt forparti med et bredt og dybt bryst samt et stort og bredt hoved. Den har en forholdsvis lang ryg og en lige overlinje. Skulderhøjden på hannerne ligger omkring 75 cm, og tæverne er omkring 70 cm høje ved skulderen. Hannerne vejer mellem 50 og 70 kg, mens tæverne vejer mellem 40 og 60 kg.

Temperamentmæssigt beskrives Broholmeren som omgængelig, godmodig og rolig, men dog vagtsom.

Population (2015): 101

Antal avlende hanner (2015): 12

Antal avlende hunner (2015): 13

Dansk Spids

Racen hører til gruppen af nordiske spidshunde og er tidligere kendt under betegnelser som Grønlandspids, Ulvespids og senest som Samojedespids. Tidligere var den udbredt som brugshund på de danske landbrug, men siden 1880 er den mest blevet brugt på de større gårde som børnenes hund på grund af dens venlige gemyt.

Siden 1989 er der arbejdet på at få racen gjort stabil og typefast med henblik på at få racen anerkendt. Avlerne er organiseret i Foreningen for den Gamle Danske Spids, som er en interessegruppe under Dansk Kennel Klub.

Fænotype

Pelsen er først ret lys (bisquitfarvet), men bliver mørkere med alderen. Pelsen er halvlang. Hårene på hovedet er korte. Det gælder også for hårene på be-

nene bortset fra faner på bagsiden af benene. Halen er busket og bæres oprullet på ryggen. Hvalpene fødes med en sort snude, men størstedelen af hundene får brune snuder med alderen.

Den Danske Spids er en lille hund. Bygningsmæssigt er hunden længere end den er høj. Tævernes skulderhøjde skal helst ligge mellem 39 og 46 cm, mens hannernes skulderhøjde skal ligge mellem 43 og 49 cm. Hunden bevæger sig effektivt og let.

Andet

Den Danske Spids er en børneglad hund, der er lærenem, livlig og venlig. Den kan dog være reserveret over for fremmede.

Population (2015): 21

Antal avlende hanner (2015): 4

Antal avlende hunner (2015): 4

Dansk Svensk Gårdhund

Dansk Svensk Gårdhund har været en vigtig brugshund på gårde i Danmark. Det er en lille og kvik hund, der ofte var en god rottehund. Gårdhunden blev næsten fortrængt af udenlandske hunderacer, men der er nu atter interesse for avl med racen. Som navnet antyder, findes Gårdhunden også i Sverige, hvor den tidligere var meget almindelig i den sydlige del af landet. Avlen er organiseret i Dansk Svensk Gårdhundeklub, og racen er godkendt af Dansk Kennel Klub. Avlsarbejdet foregår således i et dansk-svensk samarbejde.

Fænotype

Pelsens farve er overvejende hvid med aftegninger og småpletter i farverne sort, gylden, brun og/eller beige. Pelsen er hård, kort og glat. Dansk Svensk Gårdhund er en lille og ret kompakt hund. Det trekantede hoved virker en anelse lille i forhold til kroppen. Mange af gårdhundene har medfødt stumphale. Tævernes skulderhøjde ligger omkring 32-35 cm, mens skulderhøjden for hannerne ligger på 34-37 cm. Racen beskrives som vågen, intelligent og livlig.

Population (2015): 232

Antal avlende hanner (2015): 32

Antal avlende hunner (2015): 42

Gammel Dansk Høsehund

Racen Gammel Dansk Høsehund er oprindeligt fremavlet i Danmark til jagt på fuglevildt. I første halvdel af det 20. århundrede blev den gamle danske race fortrængt af især engelske og tyske jagthundracer. I de seneste 50 år har der imidlertid været stor fremgang i antallet af hunde inden for racen. I avlsarbejdet lægges der stor vægt på racens brugsegenskaber. Avlerne er organiseret i Klubben for Gamle Danske Høsehunde, og racen er godkendt af Dansk Kennel Klub.

Population (2015): 135

Antal avlende hanner (2015): 11

Antal avlende hunner (2015): 16

Fænotype

Pelsens farve er hvid med få store aftegninger og mange småpletter i brun. Hårlaget dækker hele kroppen og er kort og tæt. Gammel Dansk Høsehund er en middelstor, kraftigt bygget hund. Der er dog stor forskel på hanner og tæver. Mens hannen har en god tyngde, er tæven lettere og mere livlig. Racen har et bredt og dybt bryst, ryggen er muskuløs, og halen er ret højt placeret. Hannernes skulderhøjde ligger mellem 54 og 60 cm, mens tævernes skulderhøjde ligger mellem 50 og 56 cm. Vægten er henholdsvis 30-35 kg og 26-31 kg. Gammel Dansk Høsehund er en god jagthund. Temperamentet er roligt, beslutsomt og modigt.

LITTERATURLISTE

Andersen, B.B., E. Franzen og E. Ovesen (1992). Egtved i 25 år, Avlsstationerne for kødproduktion 1967-1992. Beretning nr. 707, Landbrugsministeriet, Statens Husdyrbrugsforsøg, Foulum, Postboks 39, 8830 Tjele.

Becher, A. og L. Kortegaard (2005). Danske Fåreracer. NGH-nytt 2005/02. http://www.nordgen.org/ngdoc/husdyr/ngh-nytt/ngh_nytt_2_2005_no.pdf.

Broholmerselskabet (2000). Broholmer FCI Standard nr. 315. <http://www.broholmeren.dk/index.php?id=56> Broholmerselskabet.

Claudi-Magnussen, C. (2009). Den sortbrogede gris har mørkere kød og nøddesmag. Rapport QEMP, WP4 Økologiske sæsongrise. Danish Meat Research Institute, Teknologisk Institut.

Claudi-Magnussen, C. (2010). Kødkvalitet for sæson 2007 og 2008. Rapport QEMP, WP4 Økologiske sæsongrise. Danish Meat Research Institute, Teknologisk Institut.

DAD-IS (2011). Jysk Kvæg/Denmark. Domestic Animal Diversity Information System. http://dad.fao.org/cgi-bin/EfabisWeb.cgi?sid=32abbd9ee-a4947b882fbfc5487a5a6d8,reportsreport8a_50001098.

DAD-IS (2011). Korthorn/Denmark. Domestic Animal Diversity Information System. http://dad.fao.org/cgi-bin/EfabisWeb.cgi?sid=32abbd9ee-a4947b882fbfc5487a5a6d8,reportsreport8a_50001099.

DAD-IS (2011). RDM-1970/Denmark. Domestic Animal Diversity Information System. http://dad.fao.org/cgi-bin/EfabisWeb.cgi?sid=32abbd9ee-a4947b882fbfc5487a5a6d8,reportsreport8a_50002953.

DAD-IS (2011). SDM-1965/Denmark. Domestic Animal Diversity Information System. http://dad.fao.org/cgi-bin/EfabisWeb.cgi?sid=32abbd9ee-a4947b882fbfc5487a5a6d8,reportsreport8a_50002954.

Dam, I. (2005). Geder i Danmark. NGH-nytt 2005/02. http://www.nordgen.org/ngdoc/husdyr/ngh-nytt/ngh_nytt_2_2005_no.pdf.

Danmarks Fjerkræavlerforening for Raceavl (2011). Gæs og ænder. Racefjerkræ 41. årg., nr. 4, 14-16.

Danmarks Fjerkræavlerforening for Raceavl (2011). Den danske Landhøne – vor nationalrace. Racefjerkræ 41. årg., nr. 4, 19-23.

Danmarks Kaninavlerforening (2009). Hvid Land. <http://www.kaniner.dk/avler/Hvid-Land.pdf>.

Dansk Gede Union (2011). Landrace. <http://www.goat-gu.dk/Sites/Maelk/Racer/LandraceRace.htm>.

Dansk/Svensk Gårdhundeklub (2009). Dansk-Svensk Gårdhund. <http://www.dansk-svensk-gaardhund.dk/Files/356-Gaardhund.pdf> Dansk/svensk Gårdhundeklub.

FAO (2007). The State of the World's Animal Genetic Resources for Food and Agriculture. Edited by Barbara Rischkowsky & Dafydd Pilling. Rome.

- Frank, P.S. (2011).** Stambog for RDM-70 2010. Viking Danmark
- Fransen, F.M. (2006). Dansk Korthorn, Lyngestammen. Dansk Korthorn, Vustholmevej 128, 9690 Fjerritslev.
- Frederiksborg Hesteavlsforeningen (2009).** Avlen i dag. <http://www.frederiksborghesten.dk/website/avlen-i-dag.html>.
- Fødevarestyrelsen (2011a).** Maedi-visna. http://www.foedevarestyrelsen.dk/Dyr/Dyresundhed_og_dyresygdomme/Dyresygdomme_og_zoonoser/Anmeldepligtige_sygdomme/Maedi-visna/Sider/Forside.aspx.
- Fødevarestyrelsen (2011b).** TSE hos får og geder. http://www.foedevarestyrelsen.dk/Dyr/Dyresundhed_og_dyresygdomme/Dyresygdomme_og_zoonoser/Zoonoser/TSE_hos_faar_geder/Sider/forside.aspx.
- Hutt, F.B. (1958).** Genetic resistance to disease in domestic animals. New York State College of Agriculture, Cornell University. Constable & Company LTD, London.
- Jensen, H.B. (1987).** Ekstensivt gåsehold. Hovedopgave i faget Fjerkræets Avl og Fodring, Husdyrbrugsinstituttet, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, København.
- Klassificeringsudvalget for Svin, Kvæg og Får (2011).** Klassificeringskontrollen, Får og lam. http://www.klassificeringskontrollen.dk/Faar_og_lam.aspx.
- Klubben for Gamle Danske Hønehunde (1997).** FCI-standarden. http://www.gdh.dk/wordpress/?page_id=201 Klubben for Gamle Danske Hønehunde.
- Kongsted, A.G. (2008).** Sortbrogede grise i økologi. Økologisk Jordbrug nr. 416, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Blichers Allé 20, Postboks 50, 8830 Tjele.
- Kongsted, A.G., C. Claudi-Magnussen, J.E. Hermansen og B.H. Andersen (2008).** Strategies for diversified organic pork production. 16th IFOAM Organic World Congress, Modena, Italien.
- Kongsted, A.G., C. Claudi-Magnussen, J.E. Hermansen, K. Horsted og B.H. Andersen (2011).** Effect of breed on performance and meat quality of first parity sows in a seasonal organic rearing system. Journal of the Science of Food and Agriculture 91, 15, 2882–2887.
- Kortegaard, L og H. Ranvig (2005).** Danske Fjerkræracers. NGH-nytt 2005/01. <http://www.nordgen.org/ngdoc/husdyr/ngh-nytt/nghnytt-feb2005-no.pdf>.
- Kringelum, S. (1999).** Den danske Spidshund. <http://www.danskspids.dk/> Selskabet for Dansk Spids.
- Landsforeningen Dansk Fåreavl (2005).** Tidsskrift for Dansk Fåreavl. Fagblad om får og geder. Tema: fåreracer.
- Larsen, L.H. og P.S. Østergaard (1948):** Afkomsprøver med tyre II. 229. Beretning fra Forsøgslaboratoriet, Statens Husdyrbrugsudvalg
- Liboriussen, T. (2000).** Hal-genet og dets effekt. Svineavlergruppen under Avlsforeningen for Gamle Danske Husdyrracer.

- Læsø Biavlerforening (2012).** Den brune bi på Læsø. http://brunbi.dk/?Den_brune_bi_p%E5_L%E6s%F8.
- Nielsen, E. og B. Vesth (1975).** Afkomsprøver med tyre XXIX. 423. Beretning fra Forsøgslaboratoriet, Statens Husdyrbrugsudvalg.
- Nielsen, E., B. Vesth, og P. Madsen (1988).** Avlsforsøg med Holstein-Friesian og SDM. 637 Beretning, Statens Husdyrbrugsforsøg.
- Pedersen, A. (1954).** Mere om Knabstrupperne. I: Riber Kærsgårds årsskrift 1954.
- Pedersen, A. og H. Rasmussen (2002).** Jyder – Heste og Folk. Den Jydske Hests Historie. Arkona.
- Permin, A., H. Ranvig og P. Nansen (1999).** Differences in parasite burdens between Danish Landrace chickens and Lohman Brown chickens infected with *Ascaridia galli*. Proceedings of the 17th International Conference of the World Association for the Advancement of Veterinary Parasitology. Copenhagen. c.6.74.
- Petersen, J.S., N. Oksbjerg, P. Henckel, S. Støier, C. Bejerholm, P. Erthbjerg, D. Juncher, A.J. Møller, L.M. Larsen og G. Bertelsen (1999).** Muskelfysiologi og kødkvalitet i svin af Dansk Landrace anno 1975 og 1995. Videncenter for Svineproduktion. http://www.vsp.lf.dk/Publikationer/Kilder/djf_forsk/12.aspx.
- Ranvig, H. (1997).** Berettigelsen i at bevare den Danske Landhøne, 24 s. ISBN: 87-90531-00-0, Center for Bio-diversitet, Hvejselvej 127, 7300 Jelling
- Ranvig, H. (1998).** Mine erfaringer med Danske Landhøns, Landhanen, 8-15.
- Ranvig, H.** Danske Landfår og Hvidhovedet Marskfår. <http://www.erteboellefaar.dk/17795607>.
- Ravn, K. (2008).** Stambog for SDM-65 2010. Viking Danmark.
- Ravn, K. (2011).** Stambog for Jysk Kvæg 2010, Viking Danmark.
- Ruttner, F. (1987).** Biogeography and Taxonomy of Honeybees. Springer-Verlag, Berlin.
- Skov, J. (1999).** Dansk Landracesvin. Center for Bio-diversitet, Hvejselvej 127, 7300 <http://www.biodiverse.dk/artik/skov992.htm>.
- Specialklubben for Danske Landhøns.** Danske dværg-landhøns. http://www.danskelandhoens.dk/danske_dvaerg_landhoens.htm.
- Specialklubben for Danske Landhøns.** Danske Landhøns –store. http://www.danskelandhoens.dk/danske_landhoens_store.htm.
- Specialklubben for Danske Landhøns.** Luttehøns. <http://www.danskelandhoens.dk/luttehoens.htm>.
- Stolberg, L.M. (2006).** Tal om får og geder 2005. Rapport 114, Dansk

Kvæg, Dansk LandbrugsRådgivning, Agro Food Park15, 8200 Århus N.

Sørensen, P. og J. A. Jensen (1992). Sort-hvidbrystet Dansk Landand, Opdrætnings-, slagte- og stegeundersøgelser. Meddelelse nr. 840, Landbrugsministeriet, Statens Husdyrbrugsforsøg, Foulum, Postboks 39, 8830 Tjele

Tellerup, N. og C.A.E. Glahn (2002). Gyldendals hestehåndbog. 1. udgave, 2. oplæg. Nordisk Forlag A/S, København.

Udvalget til Bevarelse af Genressourcer hos Danske Husdyr (1999). Bevaring af gamle danske husdyrracer. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Danmarks Jordbrugsforskning.

Udvalget til Bevarelse af Genressourcer hos Danske Husdyr (2008). Status for de truede racer. Arbejdsplan 2008. <http://www.netpublikationer.dk/FVM/978-87-7083-200-7/kap01.htm>.

Videncentret for Landbrug (1999). Frederiksborg Hesteavl forbund http://www.landbrugsinfo.dk/Heste/Avlsforbund/Sider/Frederiksborg_Hesteavl_forbund.aspx.

Videncentret for Landbrug (2000a). Avlsforeningen Den Jydske Hest. http://www.landbrugsinfo.dk/Heste/Avlsforbund/Sider/Avlsforeningen_Den_Jydske_Hest.aspx.

Videncentret for Landbrug (2000b). Knabstrupperforeningen for Danmark. http://www.landbrugsinfo.dk/Heste/Avlsforbund/Sider/Knabstrupperforeningen_for_Danmark.aspx

Videncentret for Landbrug (2012). Årsrapport for Stambogsføring 2011. <http://www.landbrugsinfo.dk/Heste/Stambogsfoering-og-registrering/Sider/AarsrapportforStambogsfoering2011.aspx>.

DCA - Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug er den faglige indgang til jordbrugs- og fødevarerforskningen ved Aarhus Universitet (AU). Centrets hovedopgaver er videnudveksling, rådgivning og interaktion med myndigheder, organisationer og erhvervsvirksomheder.

Centret koordinerer videnudveksling og rådgivning ved de institutter, som har fødevarer og jordbrug, som hovedområde eller et meget betydende delområde:

Institut for Husdyrvidenskab
Institut for Fødevarer
Institut for Agroøkologi
Institut for Ingeniørvidenskab
Institut for Molekylærbiologi og Genetik

Herudover har DCA mulighed for at inddrage andre enheder ved AU, som har forskning af relevans for fagområdet.

RESUME

Arbejdet med de danske husdyrgenetiske ressourcer omfatter gamle bevaringsværdige heste-, kvæg-, svinefåre- og hunderacer samt geder, kaniner, høns, gæs, ænder, duer og bier. I denne pjece redegøres der kort for bevaringsarbejdet med de gamle husdyracer. Der fortælles om dannelsen af husdyracerne, om baggrunden for bevaringen af racerne og om det danske og internationale bevaringsarbejde med de husdyrgenetiske ressourcer. Der gives også en kort beskrivelse af egenskaberne herunder af fænotypen og af produktions- og reproduktionsgenskaberne hos de gamle danske husdyracer, der indgår i Miljø- og Fødevarerministeriets arbejde med de husdyrgenetiske ressourcer.

